

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

Başvuru Numarası : 2014/5809
Karar Tarihi : 10/12/2014

Başkan : Alparslan ALTAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Raportör : Elif KARAKAŞ
Başvurucular : 1- Tezcan KARAKUŞ CANDAN
2- Özden GÜNGÖR
3- Ayşegül ORUÇKAPTAN
4- Mert GÜVENÇ
5- Emre SEVİM
6- Sema AKSOY
Vekili : Av. Haydar DİKTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen, 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği Alanları Nazım İmar Planı ve I. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli Ulaşım Şeması ve 1/1000 ölçekli Ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işlemine karşı açılan davada İdare Mahkemesince verilen yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmediğini, Ankaralıların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarına müdahale edildiğini belirterek Anayasa'nın 17., 36. ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve ihlallerin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 29/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. 2014/5810, 2014/5811, 2014/5812, 2014/5813 ve 2014/5854 bireysel başvuru numaralı dosyaların, "konu yönünden hukuki irtibat" nedeniyle esaslarının kapatılarak 2014/5809 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmesine, incelemenin 2014/5809 numaralı bireysel başvuru üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası (Ankara Şubesi), TMMOB Şehir Plancıları Odası (Ankara Şubesi), TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Ankara Barosu Başkanlığı tarafından Tarım ve Köyışleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) Alanları Nazım İmar Planı ve I. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli ulaşım şeması ve 1/1000 ölçekli Ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işleminin iptali istemiyle İdare Mahkemesinde dava açılmıştır.

7. Ankara 5. İdare Mahkemesinin 10/2/2014 tarih ve E.2011/879 sayılı kararıyla, *"...dava konusu işlemin, planlama hiyerarşisine yönelik ilkelere uygun olmadığı, nazım imar planı tekniği ve ilkelerine uygun hazırlanmadığı, nazım plan kararları ile getirilen fonksiyonların dağılımının AOÇ'nin kuruluş amacına uygun olmadığı, nazım plan kararları ile getirilen fonksiyonların I. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı'na uygun olmadığı, planla getirilen ikili fonksiyonların kullanımına yönelik plan notlarında açıklama getirilmediği, plan notları ile ilgili belirsizlikler bulunduğu, ulaşım şemasının hazırlanmasında ön inceleme ve değerlendirme yapılmadığı, bilimsel bir altyapının bulunmadığı, peyzaj ekoloji prensiplerinin göz ardı edildiği, dolayısıyla imar mevzuatı, şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına aykırı olduğu..."* gerekçesiyle yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Anılan karar başvuru tarafından 24/3/2014 ve 25/3/2014 tarihlerinde öğrenilmiştir.

8. Anılan karar davalı idarelere 25/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinin 31/3/2014 tarih ve 63359 sayılı yazısı ile kararın gereği iş ve işlemlerin yapılacağı bildirilmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara I Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 3/4/2014 tarihli ve 1409 sayılı kararı ile yürütmenin durdurulması kararına uyulmasına karar verilmiş, bu karar davacılar 7/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı da 7/4/2014 tarihli ve 12229 sayılı yazısı ile yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararın idarece incelendiğini ve gereğinin yapıldığını belirtmiştir.

9. Başvurucular, 29/4/2014 tarihinde, söz konusu yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmediği, Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde inşa edilmekte olan bina ve eklentilerine ilişkin inşaat faaliyetinin tüm hızıyla sürdüğü ve bu durumun hak ihlaline neden olduğu iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

10. Başvurucular şahısları adına bireysel başvuruda bulunmakla birlikte birinci başvuru TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı, ikinci başvuru TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı, üçüncü başvuru TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Başkanı, dördüncü başvuru TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İkinci Başkanı, beşinci başvuru TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı ve altıncı başvuru ise avukat olduğunu belirtmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 10/7/2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7. maddesinin (b) fıkrası şöyledir:

"Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak."

12. 24/3/1950 tarih ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanununa 21/6/2006 tarih ve 5524 sayılı Kanun ile eklenen Ek Madde 1 şöyledir:

"24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu hükümleri uyarınca, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Atatürk Orman Çiftliği dahilinde bulunan arazilerle ilgili olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü ile Ankara Büyükşehir Belediyesi ilgili mer'î mevzuat uyarınca öncelikle üst ölçekli plan ve koruma amaçlı imar planı ve bunlara uygun her türlü imar planlarını yapmaya ve yaptırmaya yetkilidir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar üçüncü şahıslarla Atatürk Orman Çiftliği arasındaki hukukî ihtilafların çözümü için imar planlarının uygulanmasında sınırları dolayısıyla müstakil ada ve parsel yapılamayan Atatürk Orman Çiftliğine ait araziler, imar uygulamalarında bütünlük sağlanması açısından mülkiyet hakkını azaltmamak ve herhangi bir değer kaybına sebebiyet vermemek kaydıyla, hukukî ihtilafların olduğu plan bölgesindeki ada ve parsellerde toplanabilir."

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü ile imar planlarına uygun olmak şartı ile yol, meydan, alt geçit, üst geçit ve raylı toplu taşıma araçları, yer altı tünelleri ve yer altı hizmetleri için gerekli arazi ile dere ıslahı yapılacak planlanan araziler üzerinde, kamu yararı ve hizmetin gerekleri dikkate alınmak suretiyle bedelsiz olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi lehine intifa hakkı tesis edilir."

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü ile Atatürk Orman Çiftliği arazilerinin onaylı imar planlarında görülen hayvanat bahçesi 10 yılı aşmamak üzere herhangi bir şekilde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Atatürk Orman Çiftliği tüzel kişiliğine bir külfet ve yükümlülük getirmemesi kaydı ile Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü ile Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılacak bir protokolle Ankara Büyükşehir Belediyesi lehine intifa hakkı tesis edilebilir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü üzerine Hayvanat Bahçesi içerisindeki işletmeler tahsis amacına uygun olarak Büyükşehir Belediyesi tarafından üçüncü şahıslara kiraya verilebilir."

Büyükşehir Belediyesine tahsis edilen araziler, Büyükşehir Belediyesince hiçbir şekilde maddede belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Yukarıdaki fıkralarda belirtilen amaca aykırı kullanımlara teşebbüsün ve/veya kullanımın tespiti halinde bu arazilerin intifa ve/veya işletme hakkı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğüne derhal iade edilir."

Atatürk Orman Çiftliği arazileri üzerinde konut, ticaret ve sanayi amaçlı yapılaşma yapılamaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, 29/4/2014 tarih ve 2014/5809 numaralı bireysel başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular, Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) arazisi üzerinde uygulanması kararlaştırılan plan ve projelerin kentsel tarım modelinin ilk örneği olan AOÇ'nin tarihsel kimliği ve amacına aykırı olduğunu, açılan iptal davasında İdare Mahkemesince verilen yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararın idarelerce yerine getirilmediğini, söz konusu yargı kararına rağmen arazi üzerindeki inşaat faaliyetlerinin devam ettiğini, Ankara'da yaşayan vatandaşlar olarak sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamının anayasal hakları olduğunu belirterek Anayasa'nın 17., 36. ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

15. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ...”

16. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

17. 6216 sayılı Kanun'un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

18. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvuru sahibinin “güncel bir hakkının ihlal edilmesi”, bu ihlalden dolayı “kişisel olarak” ve “doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvuru sahibinin kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

19. Bu üç temel koşula ilave olarak anılan Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla

başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi “mağdur” statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

20. Bireysel başvuruda “mağdur” kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (*Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya*, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca mağdur kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (*Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya*, § 38), (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

21. Kendilerinin belirli bir işlemten doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvuru sahipleri ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayırım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatla “*halk davası*” (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurular, bireysel başvuru hakkı kapsamında kabul edilmemiştir (*Klass ve Diğerleri/Almanya*, B.No: 5029/71, 6/9/1978, §33). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları bulunmamaktadır (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

22. Somut olayda, başvuru sahiplerinin ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kamu gücü işlemi, Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde uygulanması kararlaştırılan nazım imar planları, ulaşım şeması ve ulaşım uygulama projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işlemi olup, bu işlem nedeniyle başvuru sahiplerinin mağdur statüsüne sahip olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

23. Başvuru sahipleri tarafından, AOÇ arazisinin tarımsal amaçla kurulduğu, başvuruya konu planlarda öngörüldüğü gibi kentsel yeşil alan-rekreasyon alanı olarak tasarlanmadığı, başvuruya konu plan ve projelerin AOÇ’nin kuruluş amacına aykırı olduğu, çevrenin tüm insanların ortak varlığı olduğu, korunmasının gelecek kuşakların haklarını da etkilediği; Ankara’da yaşayan bir yurttaş ve başvuru konusu meclis kararının iptali istemiyle dava açan kamu tüzel kişiliklerinin temsilcileri olarak anayasal haklarının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

24. Görüldüğü üzere başvuru sahipleri tarafından kamu yararı temelli genel ifadelere yer verilmiş, ancak, ihtilaf konusu meclis kararı ile uygulamaya geçirilen plan ve projeler nedeniyle bireysel olarak doğrudan maruz kalınan sağlık, mülkiyet, özel hayat vb. hususlara yönelik somut bir etkiden ise bahsedilmemiştir.

25. Başvuru sahipleri, başvuruya emsal teşkil etmek üzere AİHM tarafından esastan incelenmiş olan Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, Okyay ve Diğerleri/Türkiye, Lopez Ostra/İspanya ve Öneriyıldız/Türkiye kararlarından bahsetmiş ise de; söz konusu kararlarda, ihlal iddiasında bulunanlar tarafından yaşadıkları yerin yakınında bulunan tesislerin faaliyetlerinin (siyanürle altın çıkarma; termik santralden yayılan tehlikeli gaz; deri atığı arıtma tesisinden çıkan duman, koku ve kirlilik; çöp toplama alanında meydana gelen metan gazı patlaması) kendi sağlık ve yaşamları açısından risk oluşturduğunun ileri sürüldüğü (bkz. AİHM, *Taşkın ve Diğerleri/Türkiye*, B.No: 46117/99, 10/11/2004; *Okyay ve Diğerleri/Türkiye*, B.No: 36220/97, 12/7/2005; *Lopez Ostra/İspanya*, B.No: 16798/90, 9/12/1994; *Öneriyıldız/Türkiye*, B.No: 48939/99, 30/11/2004), dolayısıyla söz konusu

faaliyetler ile başvurucuları arasında doğrudan ve kişisel bir bağın kurulduğu, somut başvuru açısından ise böyle bir bağın kurulmadığı görülmektedir.

26. Buna göre, başvuruya konu meclis kararı ile AOÇ arazisi üzerinde uygulamaya geçirilen plan ve projelerin başvurucuları güncel ve kişisel olarak doğrudan etkilediğinin başvurucular tarafından ortaya konulmadığı görüldüğünden başvurucuların mağdur statülerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri hususların mağduru olmadıkları anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvuruların **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 10/12/2014 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Başvuru Numarası : 2014/5809

Karar Tarihi : 10/12/2014

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucular, Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetici ve temsilcileridirler. Başvuru her ne kadar bireysel olarak yapılmışsa da, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Ankara Barosu Başkanlığı tarafından Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) Alanları Nazım İmar Planı ve 1. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli ulaşım şeması ve 1/1000 ölçekli ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işleminin iptali istemiyle Ankara 5. İdare Mahkemesinde açılan davanın taraflarıdır.

2. İdare Mahkemesi, davacıların ehliyeti yönünden bir sorun görmemiş ve 10/2/2014 tarihli, E.2011/879 sayılı kararıyla, davacıların talebi doğrultusunda yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

3. Buna göre başvurucuların, iptalini istedikleri işlemle ilgili kişisel menfaatleri ve mağdur statüsü bir yargı merciinin kararıyla kabul edilmiş ve başvurucular lehine bu yönden hukuk güvencesi doğmuştur. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesi temyiz mercii gibi hareket edemez devam etmekte olan bir yargı sürecinde yerel bir mahkemece tanınan bir hakkı, başvuru aleyhine yok sayamaz. Bu nedenle bireysel başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” gerekçesiyle reddi, hukuk devletinin temel ilkelerinden olan hukuk güvenliğine aykırıdır.

4. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle başvurunun kabul edilmezliğine karar verilmesi için yapılacak incelemede diğer ulusal yargı mercilerin kararlarının bağlayıcı ve aynen uygulanabilir olmayacağı ve “mağdur” sıfatının Anayasa Mahkemesinin bağımsız değerlendirmesine bağlı bulunduğu her ne kadar ileri sürülebilirse de, bu farklılık temel hak ve özgürlükleri daraltıcı değil genişletici yönde değerlendirilmelidir. Başka bir deyişle, idari yargı merciinin açılan bir davayı, davacının ehliyeti yönünden reddetmesi halinde dahi Anayasa Mahkemesi, başvuru kamu gücü kullanılarak yapılan bir idari işlemde dolayı mağdur olduğuna karar verebilir. Buna karşılık, idari yargının dava ehliyetini kabul etmesine rağmen Anayasa Mahkemesinin “kişi yönünden yetkisizlik” kararı vermesi, bireysel başvurunun amacıyla da bağdaşan bir durum olmayacaktır.

5. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerince kabul edilmiş bir hususu geçersiz sayması, bir idare mahkemesince verilen kararın kanun yolu incelemesini yapmaya ve mağdur sıfatının kabulü yönünden kararı onamaya veya bozmaya yetkili olan üst merciin (Danıştay veya Bölge İdare Mahkemesi) yerine geçmesi demek olur. Anayasa'nın 148. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 6216 sayılı Kanun'un 49. maddeleri ile açıkça yasaklanmış olan böyle bir uygulamanın hukuki dayanağı yoktur.

6. Başvurunun bir “halk davası” (actio popularis) olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Başvurucular, temsil ettikleri ve idari yargıda dava ehliyetine sahip olduğu kabul edilen kurumların menfaatini bireysel olarak da takip etmek hakkına sahiptirler. Başvurucuların daha önce kurumlarını temsilen idari yargıda açtıkları davadaki çıkarlarının ve idari işlemde doğan mağdur statülerinin bireysel olarak hareket edildiğine kesintiye uğradığını veya ortadan kalktığını kabul etmek için haklı bir neden yoktur. Mağduriyetin tek başına veya diğer pek çok kişi ile birlikte yaşanması, başvuru yönünden sonucu etkilemez. Bu nedenle, başvurunun bir “halk davası” olduğu söylenemez.

7. Bu nedenlerle, başvuruların “kişi yönünden yetkisizlik” gerekçesiyle reddine katılmamaktayım.

8. Başvuruların, idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması yönünden incelenmesine gelince, Anayasanın 17, 36 ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edilmesine karşı yargı sürecinin hangi aşamada olduğunun ve etkili giderim yolları bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

9. Başvurucuların İdare Mahkemesinde açtıkları davada, iptali istenen idari işlemin başvuru Anayasa'nın 17. maddesiyle güvence altına alınan yaşam hakkı ve 56. maddesiyle korunan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı yönünden mağduriyetlerine yol açıp açmayacağı, henüz kesin bir hükümle tespit edilmiş değildir. Bu konuda İdari yargı sürecinin kesin hükümle sonuçlanmasının beklenmesi gerekeceğinden, başvuruların bahse konu Anayasa maddeleri yönünden yargısal yolların tüketilmemiş olması nedeniyle, kabul edilmezliğine karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular ayrıca Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir. Gerçekten de, başvurucular lehine verilmiş olan bir yürütmeyi durdurma kararının fiilen uygulanmaması, uygulatılmaması, Anayasa'nın 138. maddesine açık bir aykırılık olduğu kadar, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma haklarının kapsamı içinde bulunan, mahkemeden aldıkları kararı uygulatırma haklarının da açıkça ihlalini oluşturur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin *Taşkın v. Türkiye* kararında da belirtildiği gibi “yargı kararlarının fiilen boşa çıkartılması, hukukun üstünlüğü ve hukuk güvenliği ilkelerine dayalı olan hukuk devletine zarar verecektir”.

11. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, başvurucuların İdare Mahkemesinden aldıkları kararın uygulanmamasından doğan mağduriyetlerinin bireysel başvuru hakkının kullanılmasından önce, etkili bir şekilde giderimi için idari ve kanuni yollar olup olmadığına ve bunların da tüketilip tüketilmediğine bakılması gerekir.

12. Yargı kararlarını uygulamamak veya uygulatılmamak şeklindeki eylemler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil eden, ayrıca ilgililerin statüsüne göre farklı disiplin cezalarını gerektiren eylemlerdir. Bunlara karşı hukukumuzda cezai ve hukuki yaptırımlar bulunmaktadır. İlgililerin sorumluluğundan kaynaklanan hukuki veya cezai yollara başvurulduğunda, çoğu kere sonuç alınabildiği, yargı kararlarını uygulamayan kamu görevlilerinin bazı cezalara çarptırılabilirdikleri bilinmektedir. Bu hukuki veya cezai yollarının etkisiz olduğu söylenemez. Bu nedenle, yürütmeyi durdurma kararının uygulanmaması şeklindeki hukuksuzluğa karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya gelmeden önce yasalarda mevcut olan cezai ve hukuki yolların denemesi, ancak bunların etkisiz kaldığı veya giderim sağlamadığı anlaşıldıktan sonra bireysel başvuru hakkının kullanılması gerekir.

13. Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmemesi suretiyle gösterilen hukuksuzluğa bu aşamada müdahale edilmesi mümkün değildir. Korunması gereken menfaatin çok büyük veya çok sayıda bireyi ilgilendiriyor olması da bu durumu değiştirmemektedir.

14. Sonuç itibarıyla, başvuruların kabul edilmezliğine ilişkin karara, kişi yönünden yetkisizlik gerekçesine katılmamakla beraber, yukarıdaki nedenlerle karşı çıkmıyorum.

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT